

Sadno. drevje v vrtu

Boštjan Čodac

Roman Mavec

Savina Dreu

ZALOŽBA KMEČKI GLAS

VSEBINA

7 Sadje z domačega vrta

Kako lahko uredimo sadni vrt	8
V sadju je zdravje	13
Preglednica pridelka po sadnih vrstah	15

17 Priprava zemljišča in sajenje

Tla	17
Koreninski sistem	18
Sadike	19
Priprava sadilne jame	20
Sajenje	21
Zaščita mladih dreves	23
Presajanje starejših dreves	24
Preglednica sadilnih razdalj	25

27 Cepljenje sadnega drevja

Zakaj cepimo sadno drevje	28
Fiziološko ozadje cepljenja	28
Koreninski vrat in deblo	28
Kaj potrebujemo za cepljenje	29
Kdaj cepimo	30
Načini cepljenja	30

35 Rez sadnega drevja

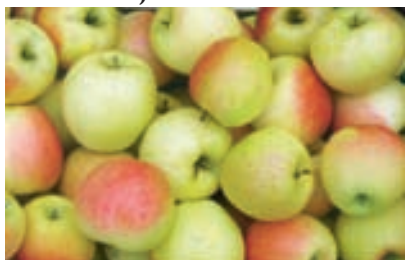
Rast in pomen nadzemnih delov	35
Rez sadnega drevja v različnih življenjskih obdobjih	37
Rodni les	41
Izvedba rezi in sorodnih ukrepov	43
Vzgojne oblike	49

59 Okvirni eko škropilni koledar za sadni vrt

64 Opis in zahteve sadnih dreves ter namiznega grozdja

65 Pečkarji

Jablana	69
Hruška	76
Kutina	81

83 Košičarji

Breskev in nektarina	87
Marelca	93
Češnja	96
Višnja	102
Sliva in češplja	104

107 Lupinarji

Oreh	109
Leska	113
Kostanj	116

119 Južno sadje

Mandelj	121
Oljka	124
Kaki	128
Figa	132
Kivi	135

141 Namizno grozdje

150 Koledar nujnih opravil v sadnem vrtu

Kdaj cepimo

Cepljenje običajno opravimo aprila oz. v času cvetenja sadnega drevja. Takrat drevesa postanejo muževna ali z drugimi besedami pravimo, da so drevesa v soku. Predhodno si moramo pripraviti cepiče – enoletne poganjke. Ti naj bodo za svinčnik debeli, takšne namreč najlažje cepimo. Načinov oz. tehnik cepljenja je več, vsem tovrstnim pa je skupno to, da stara (starejša) drevesa cepimo izključno na živo (budno) oko. Z drugimi besedami to pomeni,

Cepiče vzgajamo na matičnih drevesih. Rez takšnih dreves je drugačna kot rez dreves, pri katerih si želimo pridelati čim več sadja. Pri matičnih drevesih poganjke krajšamo in si želimo pridelati čim več enoletnih primerno debelih poganjkov – cepičev.

da v zgodnjem spomladanskem času vstavimo cepič in ta v isti rastni dobi odžene ter tvori nov poganjek. Seveda ob predpostavki, da je bilo cepljenje uspešno opravljeno in je prišlo do nastanka cepilne zveze.

Načini cepljenja

Obstaja več načinov cepljenja, najpogosteje uporabljeni načini so cepljenje v žleb oz. žlebičkanje, cepljenje v razkol, cepljenje za lub in cepljenje z dolago (kopulacija). Prvi trije načini cepljenja pridejo v poštev predvsem takrat, ko je podlaga precej debelejša

Cepljenje v žleb oz. žlebičkanje je pogosto uporabljan način precepljanja. Cepič pripravimo tako, da ga z dveh strani ošilimo v obliki klina, tretjo stran pa pustimo celo. Pustimo dve do tri očesa. Podlago na želeni višini odrežemo in vanjo naredimo klinast žlebiček. Globina žleba na podlagi mora biti enaka širini cepiča, tako da kambijske celice podlage in cepiča lahko pridejo v stik. Nato cepič vtaknemo v žleb na podlagi in cepilno zvezo dobro povežemo bodisi z gumico bodisi z lepilnim trakom. Vsa odrezana mesta na podlagi in cepiču zamažemo s cepilno smolo. Če je podlaga zelo debela, lahko naredimo več žlebičkov in vstavimo tudi več cepičev.

tne rodnosti. Temu sledi rodno obdobje, ko drevo obilno in redno rodi. To obdobje vzdržujemo s pravilno in redno vzdrževalno rezjo. Rodnemu obdobju sledi obdobje odmiranja dreves – predvsem pri neoskrbovanih drevesih –, ki pa ga lahko prestavimo za nekaj let z ustrezno pomladitveno rezjo.

Vzgojna rez

V mladostnem obdobju sadnega drevja je rastlina polna hormonov, ki jo silijo v burno rast, oblikovanje in širjenje

krošnje, rast korenin in s tem zapolnitev njenega življenjskega prostora. Pri delu in oskrbi rastline v tem obdobju si ne smemo privoščiti prav nobene napake pri opravljanju vzgojne rezi in druge oskrbe. Ob pravilnem sajenju (založno gnojenje, pravilna globina sajenja, ustrezna razdalja sajenja) je pomembno, da drevo oblikujemo in mu s tem damo zeleno obliko za celotno življenje. Drevo samo po naravni poti nekako sili v obliko narobe obrnjenega trikotnika, naša želja pa naj bo vedno, da drevo oziroma sadiko prisilimo v obliko, kjer je spodnji del šir-

Na fotografiji levo vidimo pravilno skrajšano neobraščeno sadiko, imenovano tudi šiba. Krajsanje opravimo konec marca. Poleg rezi nam škarje služijo tudi za merilo. Spodnji del škarij na fotografiji levo namreč označuje mesto izraščanja najnižje odgnanega poganjka (približno 20 cm pod mestom rezi). Kmalu po brstenju z izjemo vodilnega brsta odstranimo dva do tri najviše ležeče brste, s čimer spodbudimo razvoj spodaj ležečih brstov. Na fotografiji v sredini vidimo rezultat krajsanja poganjka in odstranjevanja brstov. Pognali so vodilni poganjek (provodnik) ter pet stranskih poganjkov. Spodnji stranski poganjki imajo dokaj širok kot izraščanja, kar je zelo zaželeno. Na fotografiji desno vidimo upogibanje prestrmo rastočih poganjkov. Z upogibanjem v vodoraven položaj poganjek zastane v rasti ter preide v rodnost.

Jablanov zavijač, ki mu na kratko pravimo črv, lahko naredi precejšnjo gospodarsko škodo.

Toča lahko naredi precejšnjo škodo tudi v sadnem vrtu. Po takšnem razdejanju priporočamo le tretiranje dreves s fungicidom. Odstranjevanja plodov z dreves ne svetujemo, saj bi to pospešilo rast novih poganjkov ter s tem slabilo razvoj brstov prihodnje leto (slaba diferenciacija).

ka, dolenska voščenska, carjevič, kanadska reneta, londonski peping in druge.

Plodovi: Ob primernem skladiščenju jih bomo lahko uživali več mesecev. Plodovi so nizkokalorični, vsebujejo veliko vitaminov A, B in C ter mine-

ralov. Pri jabolkih je pomembna tudi vsebnost pektina in čreslovin. Jabolka krepijo imunski sistem, delujejo čistilno in krepijo dlesni. Ni iz trte izvirto reklo, da so jabolka naravna zobna ščetka.

Sorta topaz je vodilna sorta naše ekološke pridelave. Pogosta je že tudi v sadnih vrtovih ljubiteljskih sadjarjev.

Sortiment je pri jablani zelo pester. Če želimo obstoječo sorto zamenjati ali jo dopolniti, lahko uporabimo tehniko precejpljanja starejšega drevesa (ali samo njegove veje), kot je prikazano na fotografiji.

Kostanj (Castanea sativa)

Na fotografiji zgoraj vidimo ženski cvet kostanja, ki leži v bazalnem delu poganjka. V nadaljevanju poganjka so moški cvetovi z dobro vidnimi prašniki. Na desni fotografiji vidimo številne mačice (moška socvetja), ki cvetijo pred cvetenjem ženskega cveta in za pridelek niso pomembni, ter dva poganjka, ki sta pomembna za pridelek. Vsak ima po en ženski cvet ter precej moških cvetov.

Značilnosti: Kostanj je drevnina submediteranskega in celinskega podnebja z dolgo življenjsko dobo, tudi do tisoč let. Domači kostanj je zelo razširjen tudi na Slovenskem, čeprav ga je kostanjev rak že zelo razredčil. Za majhne vrtove ni primeren, v večjem vrtu pa poleg plodov lahko uživamo tudi v njegovi globoki senci.

Rastne razmere: Koreninski sistem je pri kostanju dobro razvejan in seže globoko v tla. Dobro uspeva v peščeno ilovnatih globokih in toplih tleh s pH od 4 do 6 (kisla do zelo kisla tla). Ne ustreza mu apnena in preveč vlažna tla. Dobro bo uspeval na nekoliko nagnjenih in dobro osvetljenih južnih legah, ki niso izpostavljene premočnim vetrovom.

Kivi (Actinidia deliciosa)

Cvetni popki kivija tik pred odpiranjem

Plodovi drobnoplodnega in gladkega kivija (bavarski kivi) v času razvoja.

Značilnosti: Kivi izvira iz Kitajske, od tam se je razširil na Novo Zelandijo. Ime je dobil po kiviju, avtohtonem ptiču tega otočja. Kosmata lupina ploda namreč spominja na perje

tega ptiča neletalca. Nekoliko večje zanimanje za to sadno vrsto se je v svetu pojavilo v osemdesetih letih prejšnjega stoletja, prej je bila pridelava vezana skoraj izključno na nje-